

ház függönyén a művészi szárnyalás jelképe volt. S a sztanyiszlavszkiji játéktradíció arra törekedett, hogy a dráma végén egy, az élet által meggyötört, de új szerződéssel új kihívások felé tartó fiatal művészt lássuk, aki számára most már az alázatos munka, a művészi alkotás a fontos:

„És most már tudom, értem, Kosztya, hogy a mi pályánkon – mindegy: akár a színpadon játszunk, akár írunk – nem a hírnév, nem a ragyogás a fő, nem az, amiről én ábrándozom, hanem az, hogy tudjunk tűrni. Tudd viselni a keresztedet, és higgy! Én hiszek, és már nem fáj úgy, és ha hivatásomra gondolok, már nem félek az élettől.”

Ugyanakkor, ha rápillantunk az élethelyzet egészére, nagyon nehéz ezeket az önigazoló szavakat komolyan venni. Aki ugyanis előttünk áll, az egy testi és lelki beteg hajléktalan: Nyina fáradt, fázik, éhes, és mindenekelőtt a végletekig zaklatott:

Jó itt, meleg van... kényelem... Hallja, hogy fúj a szél? Turgenyev azt írja egy helyütt: »De jó azoknak, akik otthon ülnek ilyen éjszaka, fedél alatt, akiknek van meleg zugolyuk.« Én sirály vagyok... Nem, nem ezt akartam mondani. (*Homlokát dörzsöli*) Hanem mit is? Igen... Turgenyev... »És segítsen meg az úristen minden hajléktalan vándort...« [...] (*Az asztalra hajtja a fejét*) Úgy elgyötörtem! Pihenni kéne... pihenni. (*Felemeli fejét*) Én sirály vagyok... De nem! Színész nő vagyok. No, igen!”

Nem lehet nem észrevenni, hogy állandóan keresi a szavakat: hol Turgenyevet, hol saját, szerepként betanult narratív identitását, hol Trepljov darabját idézi fel emlékezetében. Ily módon a szörnyű megpróbáltatásokon keresztül ment, önmagával meghasonlott lány az „Én sirály vagyok.” mondattal legfeljebb abba a vágyképbe próbál újra és újra bekapaszkodni, amelyről tudja: „Egy kis elbeszélés témája... De nem erről van szó... (*Megdörzsöli a homlokát*) Mit is akartam?...”

2016-ban, a detektívregényeivel hatalmas sikereket elért Borisz Akunyin megváltoztatta, és *Sirály* címmel önálló drámaként tovább írta a Csehov-mű utolsó jelenetét.²⁶ Képzeld el, hogy Trepljov halálát nem öngyilkosság, hanem gyilkosság okozta! Gyűjtsd össze, hogy a dráma szereplőinek milyen indítékai lehetnek (egy szereplőt sem szabad kihagyni!)? Ki a tettes és miért?

Pintér Rozi halálára

Amikor harmadik telefonhívásom is válasz nélkül maradt – nem mondta, hogy „nem kapcsolható”, csak nem vette fel senki – aggódva hívtam a lányát. És amikor kérdésemre: „hogyan van???” hosszú csend volt a válasz, megértettem: Rozi nincs többé. Nem szeretem az eufemizáló „element” szót. „Meghalt” – az pontos, objektív tény: hihető. Az, hogy nincs többé, az hihetetlen. Sokan ismertétek. A Drámapedagógiai Társaságba 1990-ben lépett be, egyike a „Nagy Öregeknek”. Noha valójában sohasem volt öreg: igazságtalanul korán, 66 évesen érte a halál – én mindig örökfiatalnak, örökszépnek, örökaktívnak láttam. Még a drámapedagógia szó sem létezett Magyarországon, amikor ő már (színjatszó múlttal és hagyományokkal a háta mögött) magas fokon gyakorolta a drámás-játékos oktatást. Elvárásolt gyerekeket (sokakat, nagyon! – magam

²⁶ Borisz Akunyin: *Sirály*. In M. Nagy Miklós (szerk.): *Orosz népi posta – Mai orosz drámák*. Budapest, Európa, 2005. 7-61. ford. Molnár Angelika

is többször láttam!) és kollégákat (keveseket, de véglegesen – képzésükben aztán magam is részt vehettem). Tanult – ahol és akitől csak lehetett; tanított – mindenkit, akit sikerült (az ő szavával élve) „beetetni”; szervezett – egyesületet és könyvkiadót; vezetett – tanfolyamokat, táborokat; rendezett gyerekszínházat, zsűrizett fesztiválokon, fáradhatatlan volt (vagy annak látszott), és „látá, hogy jó”, és ez tovább hajtotta. Könnyű volt vele együtt dolgozni, jó volt vele együtt lenni. És nagyon jó volt a barátjának lenni.

Nagyon fog hiányozni.

Előd Nóra
2021. május 26-án

Játssz tovább, Rozi!

Sokat lógok a neten, de valahogy más elfoglaltság miatt éppen hanyagoltam. Aztán egyszer csak látok egy bejegyzést – tőle, és felragyog a képem; de régen hallottam róla! Olvasom, érzékelem, nem jó hír, meghalt az édesanyja? Aztán kezdem felfogni, amit a lányai közzétettek. Értelmetlennek tűnik, sokáig csak nézem a szavakat. Lassan megértem, utána szorul el a torokom, de nagyon.

Rozi fiatal volt még a halálhoz. Nem is tudtam, hogy beteg. Mentegethetem magam, hogy nem voltunk közeli kapcsolatban, azért nem érdeklődtem, bár valaha szinte jelen volt az életemben. Rég volt, te jó ég, legalább húsz éve? – amikor Gabnai Katinak köszönhetően megismertem, „taníthattam”, majd ő hívott meg tanítani, amikor a Zsámbékon indult drámapedagógiai szakirányú képzést megszervezte Veszprémbe. Akkoriban sűrűn voltunk együtt. Volt, hogy egész hétvégeket töltöttem Veszprémbe, Rozi csodás tanuló-oktatói csapatokat hozott össze, mindent tökéletesen megszervezett, közben tartotta a legapróbb dolgokat is. Hálás voltam neki, mert bár akkor úgy tűnt, kicsit kényszerűségből, sok mindent bízott rám, minden nehézség ellenére imádtam ott dolgozni. Máig emlékszem, hogy ritka, különböző utakon megszerzett (akkoriban kincsnak számító) drámák felvételeit vittem le, hogy elemezzük a hallgatókkal. Rozi szinte mindig átjött este is a kollégiumba, ha éppen nem színházat szervezett nekünk, és velünk együtt nézte a videókat. Mert érdekelt. Folyton tanult, mindenből, amiből lehetett. Más munkakapcsolatok is szövődtek köztünk, többek között az akkor még létező Megyei Közművelődési Intézeten keresztül – én akkoriban a Magyar Művelődési Intézetben dolgoztam; szerettem és lehetőségeim szerint országosan propagáltam is a Vegyede-füzeteket, a Rozi által szervezett gyerekszínházi és drámapedagógiai eseményeket. Sokszor találkoztunk különféle rendezvényeken, mindig örültem ezeknek az alkalmaknak. Úgy tűnt, ő is.

Voltak személyes párhuzamok, veszteségek is a sorsunkban. Sokat mesélt a lányairól – máig emlékszem, milyen gyönyörű naptárakat készített Borka. Tudtam és irigyeltem, hogy Rozi milyen kézügyes, örömmel varrt például. És mindig mosolygott. Nem is emlékszem rá máshogy. Vagy mégis: a Drámapedagógiai Társaság közgyűlésein – ahol mindig megjelent – időnként harcosan felszólalt, mindig, mindig elkötelezetten az ügy érdekében. Szelíd volt, de határozott. Nem voltunk „barátnők”, jó lett volna, ha azok vagyunk.

Veszteség, hogy nincs többé velünk. Bármilyen természetes, hogy aki megszületik, meg kell, hogy haljon, megint egy jó ember ment el idejekorán. Amikor olvastam a hírt, annyira képtelenségnek tűnt, hogy egy könnycseppem se gördült. Meggyújtottam a gyertyát, ahogy a lányai kérték, és folytattam, amit csináltam.

Amikor órák múlva utolsót pislálkolt a mécses, na, akkor kezdtem sírni. Ha van „odafönt”, játssz tovább ott is Rozi!

Tóth Zsuzsanna

